

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 14 listopada 2022 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych
innych ustaw (druk nr 852)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Celem przyjętej przez Sejm 27 października br. ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw jest poprawienie funkcjonowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Ustawa nowelizuje:

- ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1009, z późn. zm.), art. 1,
- ustawę z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2022 r. poz. 1626); art. 2,
- ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 1732, z późn. zm.), art. 3,
- ustawę z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 240), art. 4.

Generalnie dokonuje się zmian porządkujących i doprecyzowujących oraz usprawniających wykonywanie zadań przez ZUS. Należą do nich: przepisy dotyczące doręczeń pism w postaci elektronicznej i przekazywania pism na profil informacyjny

w systemie teleinformatycznym ZUS (pisma wysyłane przez ZUS, art. 71ab ustawy zmienianej w art. 1 oraz pisma doręczane do ZUS - art. 71ac ustawy zmienianej w art. 1), dokumentów poświadczających (art. 83e ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1), podpisywania decyzji, postanowień i innych pism sporządzanych w systemie teleinformatycznym (zastąpienie podpisu własnoręcznego nadrukiem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego), art. 83f ustawy zmienianej w art. 1 oraz analogicznie do tego przepisu - art. 32b ustawy zmienianej w art. 2. Do zmian porządkujących i doprecyzowujących należy zaliczyć także zmianę zawartą w art. 59 ust. 5a pkt 1 (art. 3 ustawy zmienianej), która w części dotyczącej zawiadomienia o terminie badania przez lekarza ZUS odsyła do stosowania przepisów art. 71ab ust. 1 i 1a ustawy z o systemie ubezpieczeń społecznych (zawiadomienie o terminie badania przez lekarza ZUS). Uzupełniono także przepisy dotyczące możliwości wstrzymania wypłaty zasiłku z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa, jeżeli nie można doręczyć zasiłku z przyczyn niezależnych od ZUS (art. 66 ustawy zmienianej w art. 3).

Ustawa uzupełnia ponadto ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 1 pkt 6) o doprecyzowanie przepisu art. 84 ust. 9 w zakresie nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych innych niż z ubezpieczeń społecznych, które w obecnym stanie są wypłacane przez ZUS. W celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych, wskazano poprzez odesłanie zawarte w ust. 9, że jeżeli osoba pobierająca świadczenia inne niż z ubezpieczeń społecznych, zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń podlegają zwrotowi bez odsetek.

Należy wskazać również na zmianę zawartą w art. 29 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 1 pkt 1 ustawy zmieniającej). Ustawa wprowadza w art. 29 nowy ust. 5 obejmujący swym zakresem płatników składek, którzy zawarli z ZUS-em umowę o rozłożeniu na raty należności lub odroczeniu terminu płatności składek. Ustawa stanowi wprost, że taka osoba nie ma zadłużenia z tytułu składek pod warunkiem, że opłaca należności z tytułu składek w terminach i w wysokości ustalonych w umowie oraz nie posiada zadłużenia z tytułu należności z tytułu składek nieobjętych umową. W związku z w/w regulacją pozostaje art. 6, zgodnie z którym przy ustalaniu prawa do zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego, do których prawo powstało w okresie od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, stosuje się art. 29

ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Płatnicy składek realizujący umowę z ZUS o rozłożeniu należności z tytułu składek na raty lub odroczeniu terminu płatności tych należności, również za okres przed wejściem w życie ustawy, będą traktowani jak płatnicy składek nieposiadający zadłużenia z tytułu składek oraz uprawnieni do wypłaty przez ZUS zasiłków.

Ponadto ustawa wprowadza zmianę o charakterze systemowym w zakresie tzw. renty uczniowskiej, przysługującej na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. poz. 267, z późn. zm.). Na mocy art. 180 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoby uprawnione w dniu 1 stycznia 1999 r. do renty z tytułu niezdolności do pracy (w tym renty uczniowskiej) zachowały uprawnienia do tej renty na zasadach obowiązujących przed dniem wejścia w życie nowej ustawy emerytalnej. Dotyczy to osób, których stan zdrowia nie uległ poprawie po dniu 1 stycznia 1999 r., czyli po wejściu w życie reformy systemu ubezpieczeń społecznych, jeżeli są nadal całkowicie niezdolne do pracy. Renty uczniowskie są świadczeniami wypłacanymi w wysokości najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, tj. obecnie w kwocie 1338,44 zł (od dnia 1 marca 2022 r.). Renty te podlegają corocznie waloryzacji na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Obecnie renta uczniowska w systemie prawnym nie funkcjonuje, została zastąpiona przez rentę socjalną. Renta socjalna jest świadczeniem wypłacanym przez ZUS oraz pozostałe organy emerytalno-rentowe osobom, które nie nabyły uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy i są niezdolne do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18. roku życia, w trakcie nauki w szkole albo w szkole wyższej przed ukończeniem 25. roku życia albo w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Zasady i tryb jej przyznawania oraz wypłaty reguluje ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej. Wysokość renty socjalnej wynosi 100% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ustalonej i podwyższonej zgodnie z ustawą z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. od dnia 1 marca 2022 r. do 28 lutego 2022 r. w wysokości 1338,44 zł.

Ze względu na analogiczny krąg uprawnionych do renty uczniowskiej i renty socjalnej oraz czas powstania niezdolności do pracy, a także wysokość tych świadczeń przyjęto, że

osoby uprawnione do renty uczniowskiej mogą złożyć wniosek do ZUS o zamianę otrzymywanej renty na rentę socjalną. Z dniem przyznania prawa do renty socjalnej dotychczasowe prawo do renty uczniowskiej ustanie. Konsekwencją zamiany renty uczniowskiej na rentę socjalną będzie możliwość pobierania renty socjalnej w zbiegu z rentą rodzinną. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej w przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniem do renty rodzinnej kwota renty socjalnej ulega obniżeniu, w taki sposób, aby łączna kwota obu świadczeń nie przekraczała 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Kwota obniżonej renty socjalnej nie może być niższa niż 10% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Renta socjalna nie przysługuje, jeżeli kwota renty rodzinnej przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Powyższe rozwiązanie wychodzi naprzeciw oczekiwaniom osób uprawnionych do renty uczniowskiej (za: uzasadnienie do projektu ustawy druk sejmowy nr 2721).

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt rządowy (druk nr 2721) wpłynął do Sejmu 25 października 2022 r. Skierowano go do I czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. Sprawozdanie komisji (druk nr 2728) nie zawiera zmian o istotnym charakterze. II czytanie projektu nastąpiło na 64. posiedzeniu Sejmu, na którym niezwłocznie przystąpiono do III czytania.

27 października 2022 r. ustawa została przyjęta 445 głosami za, z jednym przeciwnym oraz czterema wstrzymującymi się.

Ustawa nie budzi zastrzeżeń legislacyjnych.

Bożena Langner

Główny legislator